

Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Providentia Divina, Prædestinatione & Reprobatione.

Item de Fide Divina, ejus veritate, obscuritate & credibilitate

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Concl. III. Communiùs dicitur, quàm probetur, Deum non posse dispensare in mendacio. Suppositâ dispensatione non implicat, Deum esse auctorem alieni mendacii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73708)

CONCLUSIO III.

Communiùs dicitur, quàm effi-
caciter probetur, Deum non
posse dispensare in mendacio,
Supposita dispensatione, non
implicat, Deum esse auctorem
alieni mendacii.

40. *Communis
sententia
habet, Deū
in menda-
cio non pos-
se dispensa-
re.
Hac diffici-
liter probatur.
S. Bonav.*

QUOD communis sit sententia, Deum non
posse dispensare in mendacio, nemo igi-
notat; unde superfluum foret hoc probare.
Veritas autem huius sententiae difficilè con-
vincitur, prout benè advertit Doct. Seraph. 3.
dist. 38. q. 2. in corp. dicens: Absque dubio omne
mendacium est peccatum, & adeo est ipsi mendacio
essentiale esse peccatum, ut nullo pacto, nullo fine,
nulla dispensatione, nec humana, nec divina possit
fieri benè: sed rationem huius est difficile assignare.

Scotus. Prima ergo ratio, propter quam mendacium
dicitur indispensabile, sive necessariò pecca-
tum, est, quia necessariò avertit à Deo, qui est
veritas, & mendacium est contra veritatem.
Sed contra, inquit Scotus sup. n. 3. mendacium
non opponitur immediatè primæ veritati, sed veritati
alicuius rei, de qua loquens mentitur. Sicut igitur
malitia opposita alicui bono creato non necessariò
avertit à bono increato: ita nec falsitas opposita
cuiquam veritati impertinenti primæ veritati
avertit à primæ veritate. Verbi gratiā, qui men-
titur dicendo Petrum esse mortuum, quem
scit esse vivum, habet in mente sibi propo-
sitam hanc veritatem objectivam: Petrus non est
mortuus; & præterea habet actum formaliter
verum in intellectu suo, nimirum assensum,
quo assentitur illi propositioni Petrus non est
mortuus: mendacium autem ipsius immediatè
opponitur huic veritati; quia significat, Pe-
trum esse mortuum; non autem habet imme-
diatam oppositionem cum veritate, quæ est
Deus; cum nihil profus dicat de illa veritate;
nec mentiens, cum mentitur, necessariò de
Deo, aut ejus veritate cogitet.

41. *Mendacium
tantum op-
ponitur ve-
ritati crea-
te.*

Sicut ergo, quod immediatè, & formaliter
opponitur tantum bono creato, v.g. intempe-
ratè vivere, voluntariè occidere innocentem
non necessariò avertit à bono increato, & idè
Deus potest dispensare secundum Scotum in
fornicatione, & occisione innocentis; pari-
quoque ratione, nisi aliquid aliud obstat, po-
terit dispensare in mendacio, quod tantum
opponitur immediatè, & formaliter veritati
creatæ, adeoque non necessariò avertit à Deo.
Sed enim, dicit aliquis: omne mendacium
habet aliquam oppositionem cum Deo, qui
est veritas, licet non immediatam. Respondeo;
mendacium non dicens immediatum, & for-
malem ordinem ad Deum, v.g. quod sup. posi-
tum est, non magis opponitur Deo, qui est
veritas, quàm occisio innocentis, opponitur

Deo, qui est vita; sed ex oppositione, quæ
huiusmodi occisio habet cum vita Dei, non so-
luitur, eam necessariò avertit à Deo; ergo
neque ex oppositione, quam habet prædictum
mendacium cum veritate Dei, sequitur, ipsum
necessariò avertit à Deo.

Omitto: quod mendacium, ut benè notat
Del Castillo hic Disp. 3. num. 2. per se & dire-
ctè non opponitur veritati, quia huic solū
falsitas est opposita; sed opponitur veritati;
quia, ut patet ex ante dictis, non est idem
mentiri, ac falsum dicere; nam mentiri est
contra mentem ire, etiam si dicatur verum:
unde qui habet sententiam falsam in mente,
& exteriùs profert contra illam, dicit verum,
& nihilominus mentitur; & econtra, qui in
mente habet sententiam veram, & exteriùs
profert contra illam, ille non solum mentitur,
sed etiam dicit falsum; & consequenter qui
habet sententiam falsam, & juxta illam loqui-
tur, non mentitur, & tamen falsum dicit. Præ-
terea, neque dicere falsum semper est pecca-
tum, nisi quando jungitur cum mendacio, ne-
que opponitur alicui virtuti, quia veritas non
est virtus, sed veracitas. Aliis Scholasticis inter
se disputantes sæpius peccarent, quia sæ-
pius oppugnant veritatem. Huc ulque Del
Castillo. Et verò mendacium sup. positum re-
pugnat veritati divine? An, quia tu mentiris,
idè Deus non est verax? Quis sapiens, & in-
telliget hæc? Igitur prima ratio non evincit
intentum.

Secunda ratio est, quod mendacium omne
sit malum ex objecto, & consequenter, quod
non possit bene fieri; quia nullus actus malus
ex objecto potest fieri bonus: quod autem
mentiri sit malum ex objecto, patet, quia veritas
mentiens, & suum mendacium circa mate-
riam indebitam, nempe falsam. Contra hoc se
arguit Scotus sup. num. 5. Non magis est materia
indebita locutionis, quando creduntur omnia esse fal-
sa, quàm sit illicita materia occisionis, mors hominis
innocentis, & utilis Reipublicæ: sedstantibus istis
conditionibus ex parte materie, scilicet hominis &c.
potest fieri licitum occidere talem hominem, puta, si
Deus revocet illud præceptum: Non occides; &
nō solum licitum, sed meritorium, puta, si Deus præ-
cipiat occidere, sicut præcepit Abrahæ de Isaac: igitur
a simili, vel à majori potest fieri licitum proferre ma-
litionem, creditam esse falsam, si præceptum revoca-
tur, quod videtur esse de non decipiendo; sicut si re-
vocetur præceptum de non occidendo: quia non ma-
gis ligat hoc præceptum de non decipiendo, quàm
illud præceptum de non occidendo: minus enim ma-
lum est, auferre proximo opinionem veram, vel occa-
sionaliter generare in eo opinionem falsam, quàm
auferre sibi vitam corporalem, inō non est quasi
comparatio. Sic ille. Addit duplicem confirma-
tionem, dicens: Quia si mentiri habeat necessariò
malitiam ex hoc, quod transiit super talem materiam
malitiam; igitur mentiri non prohibetur per præceptum
secundæ tabule; quia in secundâ tabula non prohibetur
mentiri, nisi mala precipitur. Istud autem per se non est
malum tantum, quia nocet proximo; quia tantum, ut

argutum est, cum sit minus malum, quam occidere hominem; ita esse possibile, quod hoc non habet rationem mali, sicut illud, imò possibilis; igitur est contra præceptum primæ tabulæ, quod non videtur probabile; quia non avertit immediatè à Deo, sicut nec actus oppositus habet immediatè Deum pro ob-
jecto, loquendo de aliquo vero indifferente. Præterea (& est secunda confirmatio) si dicens hanc orationem, Ille currit, esset deceptus, & crederet illud esse verum, actus dicendi transiret super eandem materiam, sicut si non esset deceptus: & tamen credens esse verum, quod dicit, non peccat: igitur est ibi malitia ex objecto, super quod transiit. Accedat tertia confirmatio: velle intemperatè vivere, v.g. bibere ulque ad ebrietatem, seu privationem usus rationis, sine dubio malum est ex objecto, sed certum est, posse Deum dispensare in hoc, ita ut, qui sic intemperatè viveret, non peccaret: ergo, quod mendacium verberetur circa objectum malum, non facit, quod ita necessariò sit malum, quia Deus possit in ipso dispensare. Atque hæc satis de secunda ratione, ut declaratur ejus inefficacia.

Tertia ratio desumitur ex D. Bonav. referam illam propriis ejus verbis. Duplicitè dicitur esse aliquid malum, aut ex genere actus, ut pote cum actus transiit super materiam indebitam; aut ex malitia intentionis. Cum autem transiit actus super materiam indebitam, hoc potest esse dupliciter, vel respectu Dei, vel respectu proximi; si respectu Dei, sic est malum in se, & secundum se, nec ullo modo potest bene fieri, sicut est odire summum bonum, & blasphemare Deum. Si respectu proximi, sicut est nocumentum inferre proximo in personam, vel in rebus, sic est malum in se, & potest aliquo fine bene fieri, quia potest recta intentio supervenire ex dispensatione. Cum autè aliquid est malum ex malitia intentionis, tunc sive sit respectu Dei, sive respectu proximi, simpliciter malum est, & nullo fine potest bene fieri, quia dicit privationem debiti finis. Unde facere hoc malum esse bonum, nihil aliud est facere, quam aliquid simul esse bonum, & malum. Tale autem est mendacium: nam mendacium non solummodo dicit malum ex hoc, quod actus transiit super materiam indebitam; sed etiam ex intentione indirecta. Quoniam ad esse mendacium ista duo concurrunt, voluntas dicere falsum, & intentio fallendi. Et primum est malum in se, & potest bene fieri ab eo, qui ignoranter dicit falsum. Ratione verò secundi est malum secundum se, & nullo fine potest bene fieri, nec circa ipsum potest dispensari, sicut nullo modo potest bene fieri, quod aliquis cognoscat alienam intentionem adulterandi, sive improbitate voluntatis. Hincque Doct. Seraph.

Hanc rationem Doct. Subtilis nec approbat, nec improbat; sed declarat, quo sensu intelligi debeat, sup. num. 6. ibi: Licet actus positivus, & malitia non sint unum per se, nec in re, nec in conceptu; potest tamen aliquod nomen imponi ad significandum nec actum solum, nec deformitatem illam, sed totum simul; sicut hoc nomen, Adulterium, impossibile est ad significandum non tantum actum naturalem coeundi, sed cum deformitate, scilicet cum aliena. Et similiter hoc nomen, furtum, impossibile est ad significandum non solum acceptionem alicujus rei a-

Tomus II.

lienæ, sed etiam contra voluntatem ejus, cujus est, & cujusque alterius superioris Domini. Talia tota, importata per hujusmodi nomina non videntur posse esse bona, sed illud quod est sibi substratum, puta actus coeundi, vel accipiendi talem rem, possibile est esse sine tali deformitate. Ita in proposito, licet prolatio talium vel talium verborum quorumcumque significationum possit esse sine peccato; tamen prolatio eorum cum conscientia oppositi, & per consequens cum intentione fallendi non potest esse sine peccato, quia includit actum substratum cum circumstantiis, ipsam necessariò deformantibus. Assumptum patet, quia istam orationem, Si dixerò; quia non scio eum, ero similis vobis mendax, protulit Christus, sed non assertivè. Quacumque etià verba latina, quantumcumque falsa, possit unus Græcus profiteri sine peccato.

Sed neque hæc ratio ita exposita videtur sufficere; quia (ut notat Commentator Scoti ibi num. 16.) non ostenditur sufficienter, cur non possit quis habere animum decipiendi absque peccato, Deo dispensante: imò de facto semper absque peccato habetur talis animus, secundum communem sententiam: nam qui in bello utuntur stratagematibus, habent sine dubio animum decipiendi, & tamen non peccant, & qui utuntur æquivocationibus, habent talem animum tam bene, quam necessariū est, ut mentiens eum habeat: ergo ex eo, quod mendacium necessariò connexum sit cum animo decipiendi, non sequitur, quod sit peccatum tam necessariò, quin aliquando fieri possit absque peccato. Rursus non esset necessariū, ut mentiens semper haberet animum decipiendi, nisi quatenus diceret aliquid, quo significaret, se habere aliud in mente, quam quod habet; nam si quis desperaret de aliis decipiendis, ex eo scilicet, quod putaret, veritatem iis constare, adhuc posset mentiri, ut liberaret se à tormentis, quæ, si confessus esset veritatem, deberet pati: ergo, si mendacium non est ex alio capite malum, quam ex eo, quod conjugatur cum animo decipiendi, aliquando poterit quis mentiri absque peccato. Denique majus malum est proximo, quod quis velit ipsum interficere, quam quod velit ipsum decipere, ergo, si potest quis licitè aliquando interficere proximum, & quidem innocentem, posset etiam licitè velle ipsum decipere, & consequenter, si mendacium solummodo habeat annexam malitiam deceptionis, potest quis licitè quandoque mentiri. Hactenus Comment.

Ad hæc, & similia, non respondet Bonavent. aliud, quam interficere, furari &c. posse separari à malo fine, mendacium autem essentialiter involvere intentionis obliquationem. Sed hoc est, quod quaeritur, quare omnium intentio decipiendi non possit etiam separari à malo fine, sicut intentio interficiendi, furandi &c. Et quod sit, probatur; quia possibile est, quod aliquis mentiatur, seu velit decipere propter castitatem alterius conservandam, quem diligit ex charitate. Resp. Doct. Seraph. sup. Quod charitas præsupponit veritatem, unde ad nihil movet, quod veritatis repugnat, veritati dico ex parte animæ.

R r 2

Vnde

Sed explicando
dicendo:
substratum
posse fieri
licitum.

46.
Intentio
decipiendi
potest esse
sine peccato.

Etiā in
mendacio,
saltem dis-
pensante
Deo.

47.
A menda-
cio potest
abesse mala
intentio.

Vnde dicit Bern. de dispensat. circa mediū quod ad hoc, quod opus sit laudabile, necesse est, quod sit charitas in intentione. & veritas in electione. Et quia veritas non servatur in prolatione mendacii, hinc est, quod mendacium ex charitate non potest dici; sicut enim ex charitate non potest scienter committi malū, quod quidem maneat malum, ut inde eveniat bonum. Si etiā non potest ex charitate dici falsum, ut inde sequatur verum, aut bonum. Sed hic rursum videtur peti principium; quia quaeritur, an dicere falsum ita sit intrinsecē malum, ut nequidem ex dispensatione Dei possit fieri bonū, seu possit esse bonum, sicut interficere, & furari.

Similiter
dictione
falsa.

48.

Furtum po-
test licite
fieri per di-
spensationē
proprie di-
ctam, se-
cundum
Scotistam.

Si dixeris: mendacium non potest quoad materiam mutari, sicut furtum, & homicidium; quippe non habet materiam subiectam dominio Dei. Contra facit, quod secundum Scotistas passim furtum, & homicidium possint licite fieri, non solum per mutationem materię, sed etiam per dispensationem proprie dictam, ut hic suppono ex Tract. de Leg. ad quem spectat hæc controversia. Id est, potest Deus dare licentiam interficiendi, & furandi absque ulla mutatione materię, propter mutationem, quæ fieret per ipsammet licentiam, seu dispensationem, ergo similiter, dicit aliquis, poterit Deus dare licentiam mentiendi absque ulla mutatione materię propter mutationem, quæ fieret per ipsammet licentiam. Deinde; quando dicitur, quod materia mendacii non sit limitata, aut subiecta dominio Dei, si intelligatur hoc de non subiectione quoad hoc, quod possit fieri licite, Deo iubente, petitur manifeste principium, hoc enim est, quod quaeritur, Si de alia non subiectione, non est ad propositum; hic enim quaerimus, an ita subiciatur mendacium Deo, ut, eo iubente, possit licite fieri, aut ut ipse possit iubere, aut præcipere mendacium. Ita Comment. sup. n. 18. Proius id quaeritur, reponit quispiam & probatur, Deum id non posse, quia sic ipse posset per se directe cum homine concurrere ad mendacium; ergo posset Deus per alium mentiri.

Quidni
mendacium

49.

Deus potest
cum alio
concurrere
ad menda-
cium.

Distinguo Consequens: posset per alium mentiri eo modo, quo id disconvenit Deo, Nego Consequentiam: quia mentiri eatenus disconvenit Deo, quatenus opponitur summæ eius veritati: sed concurrere ad mendacium, quo alter mentitur, non opponitur semper summæ veritati divinæ, ergo &c. Minor probatur; quia non est necesse, ut illud alterius mendacium sit tale, quod significet, Deum habere conceptum falsum de re, circa quam fieret mendacium: sed solū tale mendacium opponitur veritati divinæ, ut patet ex Concl. 1. Ille ergo proprie dicitur mentiri, qui per se, sive per aliū significat, aliquid esse aliter, quam ipsemet existimat, illam rem se habere; sed si Deus concurreret per se ad mendacium, quo Petrus v. g. diceret: Homo est irrationalis, non significaret Deus, rem esse aliter, quam ipsemet concepiat illam rem, ut patet; ergo non mentiretur proprie, nec modo sibi inconvenienti. Dico: Proprie &c. quia improprie, & modo sibi conve-

Non autem
mentiri per
aliū ad
hoc directe
impellendo.

venienti, seu non repugnanti posset dici menti-
ri, quatenus scilicet concurreret per se ad men-
dacium alterius, quod ex hypothese nec esset
peccatum, nec esset oratio significans, Deum
habere aliū conceptum de re, quam revera
habet. Et hoc est, quod sup. diximus Concl.
1. Deum non posse mentiri per alium, quem
directe impelleret ad mentiendum nomine
Dei.

Ex quo patet altera pars huius Concl. scilicet. Supposita dispensatione, seu ablatione præcepti divini non mentiendi, non implicat Deum esse auctorem alieni mendacii. Nam si esset aliqua contradictio, foret, quia repugnet divinæ veritati, sed iam ostensum est, ei non repugnare, & iterum declaro; quia veritas est virtus, quæ inclinatur ad loquendum conformiter menti suæ; atqui Deus per hoc, quod foret auctor alieni mendacii in casu nostro, non loqueretur difformiter menti suæ. Patet: quia tale mendacium non proferret nomine Dei, supponitur, ad id quod Deus per illud non significat, se rem aliter concepere, quam à parte rei concepiat. Sicut ergo Joannes v. g. verè non mentitur, tamen si sit occasio vel causa, quare Paulus contra propriam mentem loquatur, idque quia Joannes non censetur per illam locutionem mentem suam velle indicare, sic neque Deus. Unde non quodcumque Deus revelat per alium, censetur ipse revelare; sed solum illud, quod revelat per alium nomine suo. Sed contra, dicit aliquis; est non repugnare divinæ veritati, repugnat tamen ejus bonitati, quia mendacium illud saltem est moraliter malum. Atque hæc est altera ratio, propter quam Aliqui putant, mendacium esse indispensabile. Dicunt siquidem, indispensabilem mendacii oriri ex intrinseca & inseparabili indecentia morali, quæ in hoc consistit, quod quis perderet omnem auctoritatem apud homines: quāvis enim propter illam dispensationem, si daretur, scirent homines, ipsum non peccare, tamen sine dubio fugerent ejus conversationem, & commercium, judicarentque ipsum indignum, cum quo homines tractarent, & sic peccaret, & non peccaret. Sic illi.

Nunquid audiendi? Si Deus dispensaret cum aliquo ad interficiendos quoscumque, omnes fugerent ejus conversationem, & tamen certum est, quod Deus posset sic dispensare, & quod, eo dispensante, is non peccaret; ergo ex eo, quod fugerent homines merito conversacionem mendacis, cum quo dispensaret Deus, non propterea ipse peccaret. Et si dicas; quod talis posset, si non esset mendax, assecutur eorum, quibuscumque vellet conversari, se eos non interfecurum. Contra est; quod non solum Deus posset dispensare ad interfecutionem, dando licentiam, sed præcipiendo interfecutionem, tum autem non posset ullos assecutur, & consequenter omnino ejus conversatio esset ab omnibus fugienda. Contra eandem rationem facit secundum, quod quando dicitur, quod si, cum quo Deus dispensaret in mendacio, esset

indignis conversatione, & commercio cum hominibus, vel id intelligitur de indignitate culpæ, & hoc tam facile negari posset, quam asseritur; vel de aliqua alia indignitate, & sic non facit ad propositum. Solum enim queritur hic, utrum à mendacio possit separari ratio culpæ. Itaque quemadmodum conversatio leprosi esset fugienda hominibus, quoties non urget charitas, propter detrimenta, quæ ex illa conversatione resulerent, nimirum infectionis, quando sciretur certo secutura infectio, licet leprosus non peccaret; ita etiam conversatio illius, cum quo Deus dispenseret ad mentendum, & interficiendum universaliter, esset merito fugienda propter detrimenta, inde sequutura, quàmvis ille posset sine peccato mentiri, & interficere. Hactenus Comment. sup. num. 19.

Reponit quispiam; quidem sine peccato posse mentiri, sed non sine indecentia morali. Sed hoc est, quod queritur, & tam facile negatur, quàm asseritur. Et siquidem nulla est indecentia, seu malitia moralis in homicidio, furto, adulterio, & similibus, supposita dispensatione divinâ, cur erit in mendacio? Cur Deus minùs sit Dominus scientiæ, seu cognitionis alieius, quàm ejus vitæ, aut corporis? Cur ergo non possit Petro dare licentiam auferendi veram cognitionem Pauli, seu causandi falsam, sicut potest dare licentiam auferendi vitam, & alia bona corporalia? An fortè, quia mendacium, per se spectatum nec est bonum, nec indifferens? Sed neque interfectio innocentis, adulterium, furtum sunt per se bona, aut indifferenta; ergo sicut illa fiunt bona, vel indifferenta, postea dispensatione, cur non etiam mendacium? Quia hoc, inquit, est contra ordinem naturæ, & est contra finem, & necessitatè verborum, & locutionis rationalis: nam ad hoc institutum est à naturâ verbum externum, ut per illud significemus internum, & ita possit iniri, & servari inter naturas rationales societas, & fidelitas.

Sed nunquid etiam contra ordinem naturæ est, quemcumque pro libito occidere, adulterari, furari, &c.? Et tamen illa possunt esse licita, ut jam non semel dictum est. Quantum ad finem institutionis verborum, nihil facit ad rem (inquit Comment. sup. num. 20.) quia certum est, multa posse licite fieri contra finem, ad quem ordinantur à naturâ; sic semen arboris potest projici in ignem, cum tamen sit ordinatum à naturâ ut seminetur, & concurret ad generationem alterius arboris: imò & ipsum semen humanum, quod non potest de facto effundi absque peccato gravissimo, nisi in vas naturale, posset sine dubio effundi, Deo dispensante, absque ullo peccato. Rursus, verba non solum sunt instituta, ut significentur conceptus interni, qui reverà sunt; sed etiam, qui non sunt, ut, si mediis, possit quis verum dicere, & mentiri, prout ipsi placuerit, licet Deus, & natura magis intendat veritatem, quàm falsitatem; ergo qui utitur verbis

mentiendo non facit contra finem, & necessitatè verborum. Sic ille. Ergo etiam ex hac parte mendacium non est indispensabile.

Ex qua ergo? Quod (inquit Comment. sup. num. 21.) mendacium sit talis naturæ, ut nec Deus ipse possit mentiri immediatè, & hoc propter indecentiam moralem, quæ est in mendacio; ergo habet intrinsecam, & inseparabilem malitiam moralem. Probatur Consequentia; quia, si non haberet talem, nihil impediret, quò minùs Deus posset immediatè mentiri, tam bene, quàm potest immediatè verum dicere. Confirmatur: quia Deus se solo potest facere actus alios, in quibus potest dispensare cum hominibus, sine ulla indecentia morali; ergo, si posset dispensare cum homine ad mentendum, posset ipse immediatè mentiri sine indecentia morali. Probatur Antecedens; quia potest ipse immediatè interficere hominem, auferre ejus bona, tollere ejus famam, significando imperfectiones occultas ejus, quæ non possunt ab homine sine peccato, possunt autem cum dispensatione divina fieri. Si dixeris: Deum non posse intemperatè vivere, nec adulterare, & tamen potest dispensare cum aliis, ut talia faciant; ergo, quàmvis Deus ipse non posset mentiri, posset tamen cum aliis dispensare in mendacio. Respondet Comment. dist. Antecedens: non potest illa facere ex indecentia morali, quam habent, negat; propter incompatibilitatem physicam, quam habet ejus natura cum talibus actionibus, ex eo scilicet, quòd sit spiritualis substantia, concedit Antecedens, & negat Consequentiam: quia ratio, ob quam non potest mentiri, non est ex eo, quòd mentiri sit repugnans ipsi ex aliqua incompatibilitate physica, quam habet ejus natura cum tali actione. Quod ut clarius intelligatur, advertendum, quòd, si intemperatè vivere esset actio bona, adhuc non posset competere Deo, sicut nec Angelo; quod est maximum indicium, quòd talis actio non repugnet Deo ex indecentia aliqua, aut malitia morali; sed ex natura physica actionis; ex altera verò parte, si mentiri esset actio bona moraliter, Deus posset mentiri, sicut & Angelus potest. Unde ratio, cur nequeat mentiri, oritur ex indecentia morali, quam habet mendacium, non verò ex repugnantia aliqua physica. Usque adhuc Comment.

Sed parùm solidè, meo judicio; nam quæro, quæ est isthæ indecentia moralis? An fortè culpa seu peccatum? sed de hoc disputatur, num Deus possit tollere culpam seu peccatum, Aliquibus negantibus, Aliis asserentibus. Tollat ergo; quæ alia indecentia seu malitia moralis permanet? Ergo ipse potest mentiri, negatur Consequentia; nam, ut patet ex dictis hac Sectione, mendacium physicè repugnat naturæ divinæ, utpote destruens ejus summam veracitatem in dicendo, quæ est essentialis & physica perfectio Dei. Nunquid etiam summa veracitas est physica, & essentialis perfectio Angeli, aut hominis? Negatio plusquam meridiana

54.
Deus nequit
mentiri im-
mediatè.

Nec intem-
peratè vi-
vere &c.

55.
Ergo hæc
non habet
venit inde-
centiam
moralem.

Mendacium Dei immo- dium re- pugnat phy- sicè naturæ divinæ.

ridiana est; & ideo, quàmvis homo, & Angelus possent mentiri, Supposita dispensatione Dei in malitia morali, seu peccaminosa mendacii, haud equidem propterea Deus. Inquiro rursum: nunquid mors innocentis repugnat vitæ Dei? Quis audeat affirmare? Quippe vita Dei non consistit in conservatione vitæ alterius; aliàs enim etiam mors peccatoris foret contra vitam Dei; imò potius est perfectio in Deo, quod sit Dominus vitæ, & mortis suarum creaturarum; sed consistit prima vita Dei in eo, quod sit vita, sive principium omnium aliarum rerum, consistit vita Dei in actibus vitalibus intellectus, & voluntatis, sed nunquid his repugnat mors innocentis? Insanæ est id affirmare. Et verò summa veracitas Dei in quo consistit? Nonne in hoc, quod per nullam potentiam possit Deus significare, aliquid se concipere aliter, quàm revera concipiat? Et mentiri quid est aliud, quàm significare, aliquid se concipere aliter, quàm à parte rei concipiat?

56.

Secus mendacium non firmum.

Secus mendacium non firmum.

Supposita dispensatione.

57.

Vnde difficillimè probatur, legem mendacii esse in dispensabilem.

Lugo.

Mala in Republica Deus permittere potest.

Igitur mendacium directè repugnat summæ Dei veracitati; mendacium, inquam, ipsius Dei, secus meum mendacium. Aliàs enim, eum Deus concurrat generali concursu ad entitatem physicam mendacii, cuiuscumque, sicut alterius cuiuscumque peccati, etiam per mendacium, quodcumque præjudicaretur veritati ipsius, quod constat esse falsissimum. Sicut ergo per talem concursum ad entitatem alterius actus peccaminosi non præjudicaretur bonitati ipsius, neque præjudicaretur per specialem concursum, si nulla lex foret; sic indidem in præsentem loquendum est de veracitate, & præiudicio eius. Ac per hoc, quemadmodum non rectè dicitur, Deum esse causam fornicationis, furti &c. quia vocabula illa important prohibitionem, sive legem prohibentem; ita nec rectè dicitur, Deum posse esse auctorem alieni mendacii, nisi cum hoc addito, supposita dispensatione, seu sublatà lege prohibente.

Cæterum, Deum posse auferre legem prohibentem furtum, fornicationem &c. non autem legem prohibentem mendacium, difficillimè, ut patet ex jam dictis, convincitur. Card. Lugo hic Disp. 4. num. 58. sic ait: Cum ratio prohibendi universaliter mendacium sit bonum publicum humanæ Reipub. ejus pax, fides, & commercium impediretur, si mendacium in aliquo casu liceret, consequens esse videtur, ut Deus, qui Dominus est totius humanæ Reipubl. & qui pro suo libito potest totum Reipublicæ creaturæ bonum impedire, sicut & prohibito potest eam totam destruere, & annihilare, possit etiam facultatem mentiendi dare, ex qua mala illa in Republica sequerentur. Quia sicut ex occisione mutui, à singulis pro libito facta, innumera mala sequerentur, si licita esset; & tamen, quia Deus potest liberè disponere de omnium vita, potest ali- cui concedere, & præcipere, ut omnes alios occidat; sic idem Deus, qui potest de Rei-

publ. pace pro libito disponere, ejusque commercium impedire, poterit, si velit, concedere, & præcipere alicui, quod mentiatur, etiam ea mala in Republica secutura sint. Jam enim tunc majus bonum esset, quod ex mendacio sequeretur, nempe libitum Dei fieri, quod solum (cum supremus Princeps & Dominus despoticus sit) præponderat omni commodo, & paci creaturarum, quas pro solo suo libito potest destruere, & malis omnibus afficere. Ad quod confirmandum afferri solet cap. Gaudemus 8. De divort. ubi Innocentius III. videtur excusare Jacobum à mendacio propter Dei dispensationem. Huc usque Emin. Hæc sunt verba Pontificis: Neque ulli unquam licuit in simul plures uxores habere, nisi cui fuit divina revelatione concessum, quæ (scilicet revelatio) mos quandoque, interdum etiam fuit censum; per quam (scilicet revelationem) sicut Jacob à mendacio, Israelitæ à furto, & Samson ab homicidio, & Patriarchæ, & alii viri iusti, qui plures leguntur simul habuisse uxores, ab adulterio excusantur.

Si inferas: ergo de facto aliquando fuit dispensatum in mendacio, sicut in furto, homicidio, & adulterio. Negat Card. sup. num. 60. Consequentiam. Nam, secundum ipsum, illorum verborum sensus non est, quod Deus dispensaverit in mendacio; sed quod per suam revelationem mutaverit materiam, revelando nimirum, quod Jacobo debebatur primogenitura, fecit, quod verba illa. Ego sum primogenitus tuus Esau &c. in aliquo vero sensu potuerint sine mendacio; sicut etiam in exemplis, ibi à Pontifice adductis revelatio & non dispensatio interest. Sic enim Deus non dispensavit cum Israelitis, ut furerentur, sed delin- eis dominium eorum bonorum; nec dispensavit cum Samson, ut occideret se propriâ auctoritate; sed constituit eum ministrum suum ad eam actionem; sic ergo non dispensatio Dei, sed revelatio, quæ mutata fuit materia, excusavit Jacobum à mendacio. Ita Emin. Tu cogita, an rem acutè tetigerit.

Ego scio, multos tenere, Deum propitè dispensasse cum Israelitis in furto, saltem potuisse dispensare; uti etiam cum Samson in suicidio, & quis revelavit Card. quod non fecerit, quod potuit facere. Scriptura nuppiam meminit illius mutationis materiz. Præterea, eum Card. non specificavit, seu explicavit illam mutationem in Matrimonio Patriarcharum cum pluribus in simul uxoribus. Et siquidem ibi fuit vera dispensatio, eum non etiam in aliis exemplis, quæ adducit ibi Pontifex ad probationem ejus: Hæc dispice, & nota, non omnium, quæ possunt in Canonibus, eandem esse auctoritatem. Hinc Scotus sup. num. 13. loquens de Jacobo ait: Licet Aliqui contenti multum salutare eum (à mendacio) & aliqui Patres veteris Testamenti non fuisse mentis, cum tamen in aliis concedant, eos habuisse legem imperfectionem, & gratiam modicam respectu nostri, qui & casti- legem habemus perfectam, & gratiam superabundantem.

tum; & tamen de nostris (Patribus) non negatur aliquando mentiri, vel fuisse mentitos; igitur non videtur multum rationabile, negare illos quandoque fuisse mentitos, vel potuisse mentiri. Igitur de dispensatione in mendacio Jacobi, neque de peccato ejus Pontifex fuerat interrogatus, & ideo quod ipse ibi dicit, Iacobum fuisse excusatum per revelationem, non est decisio Pontificis, sed singularis ejus opinio; & satis intelligi potest de mutatione materiæ secundum explanationem Lugonis, & Aliorum. Ut ut sit de hoc dicto Jacobi, & aliorum Patrum, aut Sanctorum veteris Testamenti, possint excusari, vel non excusari à mendacio, de quo videantur Interpretes Scripturæ, parum refert ad difficultatem, de qua hic tractamus; non enim inquirimus, an Deus aliquando dispensaverit in mendacio, imò suppono, quod nunquam dispensaverit; sed tantum disputamus, utrum possit dispensare; & an bene sequatur: potest dispensare, ut homo, aut Angelus licetè mentitur; ergo & ipse potest mentiri.

Negat Card. sup. num. 59. Consequentiam: sunt enim aliqua, quæ ex præcepto, vel dispensatione Dei possunt homines agere erga alios homines, non tamen ipse Deus; v. g. possit Deus præcipere alicui, ut stultum, & insanum se fingeret, ut contemptibilis apud alios esset, non tamen possit Deus ipse ad eundem finem se fingere stultum vel insanum: esset enim imperfectio contra infinitam majestatem, & dignitatem Dei, si possit talem unquam actionem exercere, ob quam merito possit stultus, vel insanus æstimari: quod tamen non est contra dignitatem hominis, cum ex natura sua possit sæpè tales actiones exercere. Similiter ergo, licet concederetur, quod homo ex præcepto, vel dispensatione Dei possit aliquando falsum testificari; quia totum damnum, quod inde sequeretur, esset solum contra fidem, & estimationem humanam, & contra hominum convictum, & commercium, quorum omnium Deus est Dominus, & potest bona illa auferre: non tamen deberet, aut possit concedi, quod Deus ipse possit mentiri, vel fallere; ex hoc enim possibili sequeretur imperfectio maxima in ipso Deo, nimirum defectus summæ auctoritatis in testificando; possent enim homines formidare semper de veritate divinæ testificationis, cum fallere possent. Quare cum non possit Deus auferre sibi suas perfectiones, licet possit auferre nostras; consequens est, ut nec possit id facere unquam, ex ejus possibilitate argueretur defectus alicujus perfectionis simpliciter simplicis in ipso Deo, qualis est summa auctoritas in testificando, & esse summæ fide dignum in suis dictis, quæ perfectiones non subsunt libero dominio Dei, sicut subsunt nostræ: hoc enim ipsum liberum dominium erga suas perfectiones esset maxima imperfectio, cum esset defectibilitas ab infinita perfectione. Hæc ille, conformiter ad sup. dicta.

Quid ergo, interrogat quispiam, Card. docet? An fortè, Deum posse cum hominibus dispensare in mendacio? dixi (inquit ille n. 60.) infallibilitatem Dei, & ejus impotentiam ad mentiendum, vel dicendum falsum non pendere ab eo, quod homo possit, vel non possit ex dispensatione, vel præcepto Dei mentiri, vel falsum testificari: non tamen ideo concedo, posse Deum id homini præcipere, vel in hoc dispensare: video enim, posse hanc rationem extendi etiam ad homines, ad quorum naturæ perfectionem spectare videtur, non solum non mentiri; sed etiam, non posse licetè mentiri, vel falsum unquam testificari. Si enim id in aliquo casu possent licetè facere, jam ex hoc capite deficeret in radice fides humana.

Quia hoc ipsum scire, illum, qui mihi loquitur, posse aliquando licetè mentiri, & falsum dicere, & posse licetè id procurare, ac petere à Deo dispensationem, ut licetè mentiretur, non parum derogaret fidei humanæ, cum possemus formidare, ne vel ille, qui loquitur, obtinisset fortasse, vel saltem imaginaretur sibi, datam dispensationem in hoc casu, quam sæpè dæmon, fingens se Deum, hominibus concederet; nec ex hac concessione possemus agnoscere dæmonis fallaciam, & illusionem; sicut modò possumus faciliè agnoscere, cum sciamus ex Scriptura, dæmonem esse patrem mendacii, & omne mendacium à dæmone esse, & non à Deo, qui solum amat veritatem. Pertinet ergo ad ipsam naturam rationalem, & ejus dignitatem hæc totalis, & universalis impotentia licetè mentiendi, vel falsum testificandi, ut possit esse integra fides mutua inter homines; atque adeò, quod Deus non possit in hoc cum homine dispensare. Quare licet Deus possit naturam humanam destruere, & ejus perfectiones; non tamen potest eam condere sine sua perfectione essentiali, & radicali, ad quam spectat hæc universalis impotentia falsum licetè testificandi. Hactenus Eminent.

Sed quàm inefficaciter, attende, & intende. Enimverò responderi posset, impotentiam licetè mentiendi non magis esse perfectionem essentialem hominis, quàm impotentia licetè occidendi, adulterandi &c. ergo sicut hominem potest Deus condere, & de facto condidit sine hac impotentia; ita etiam potuit condere hominem sine impotentia licetè mentiendi. Neque, dicit aliquis, per illam potentiam licetè mentiendi ex dispensatione Dei amplius tollitur fides humana, quàm per potentiam illicetè mentiendi: sicut enim, quando ego nullam habeo probabilem rationem dubitandi, judicare debeo, aliquem sincere mihi loqui, quàmvis absolute possit mentiri, sic indidem judicare debeo, aliquem non mentiri licetè, nisi aliunde probabiliter constet de dispensatione divina, quæ rarissima foret: sicut dispensatio in homicidio, adulterio &c. Nonne etiam dæmon possit se fingere Deum, & hominibus concedere dispensationem in homicidio, adulterio &c.

60.

In Deo est
impotentia
ad mentien-
dum.
Lugo.

Impotentia
humana
mentiendi
commendat
ret fidem
humanam.

61.

Sed impo-
tentia hæc
non est es-
sentialis
perfectio
hominis.

Stante po-
tentia hu-
mana ad
licetè men-
tiendum,
manet fides
humana.

&c? Nunquid ideo possum vitare consortiū hominū? Infānus haberetur ab omnibus, qui iā faceret. Ergo cōsimiliter, signū infāniē foret, nolle credere dictis hominum ex eo, quod possit Deus dispensare in mendacio, & dæmon, se fingens Deum, posset eam dispensationem concedere. Et verò quis negat, Deum posse dispensare in fide promissionis? Cur non similiter in fide dictationis? Hæc dicta sint, non ut astruam, Deum posse dispensare cum hominibus in mendacio; sed ut ostendatur, quā difficile sit, efficaciter probare, Deum id non posse. Scitè dixit Lugo sup. in fine: Non oportet quæstiones confundere, & quia infallibilitas Dei, & impotentia mentiendi non pendet ab eo, quod homo possit, vel non possit ex dispensatione Dei aliquid quando falsum loqui, non est necesse de homine id nunc ex processu probare; sed solum ostendere, quomodo in Deo id repugnet, etiam si homini non repugnaret: quod solum sufficit, & requiritur ad infallibilitatem divini testimonii. Sic ille, & Nos. Pergo itaque ad aliam quæstionem, ut purā, an possit Deus amphibologice loqui? Ad cuius clariorem resolutionem, & pleniorē intelligentiam præmitto hanc Conclusionem.

CONCLUSIO IV.

Enuntiationes, quæ solā restrictione mentali veritatem significant, mera sunt mendacia.

62.
Quid restrictio puræ mentalis.

Enuntiatio per hanc solam veritabilem, merum est mendacium

Tales enuntiationes voco, quæ solum habent veritatem, eò quod in mente aliquid subintelligatur, quod exterius nullo modo exprimitur. Sola ergo restrictio mentalis est conceptus aliquis mentis, qui nullo signo externo exprimitur, vel ex circumstantiis ab homine prudenti colligi potest: v. g. si aliquis interrogatus, an Petrus sit domi, respondeat, non, subintelligendo, ut faciat chymæras. Porro quod tales enuntiationes sint mera mendacia, vel inde satis constat, quod significant, loquentem habere conceptum falsum; quippe qui externè tantum dicit, quod Petrus non sit domi, quem tamen scit esse domi, solum exprimit, quod non sit domi simpliciter; & tamen internè non habet conceptum, sed potius oppositum; quidni ergo propriè mentiatur? Dices: in hoc conceptu Petrus non est domi, ut faciat chymæras, includitur, quod sit domi. Respondeo: si hoc sufficiat, etiam, qui Petro existente domi, diceret, non est domi sine ulla restrictione, non mentiretur, quia etiam ibi includitur, est domi. Ut ergo aliquis loquatur contra mentem, & per consequens propriè mentiatur, sufficit, quod externè significet aliquid iudiciū completum & absolutum; quale interiùs non habet: mentiari quippe nihil aliud est, ut patet ex ante di-

ctis, quā proferre orationem, quā scit esse solummodo significativam conceptus falsi.

Nequaquam reponit quispiam; sed addidit: Cum animo significandi, nam ad mendacium requiritur locutio formalis, quæ non est sine voluntate significandi: jam autem, qui utitur dictā restrictione, aut simili, non vult obiectum falsum significare, sed verum. Respondeo; non vult explicite, concedo, non vult implicite, nego: hæc autem implicita voluntas continetur in expressa voluntate proferendi illa verba, quæ audientibus falsum significant. Unde talis locutio est contra veritatem, quæ non solum obligat ad non mentium, hoc est ad non proferendum voces cum intentione loquendi, & significandi obiectum falsum; sed etiam ad non mentium; hoc est, ad non proferendum eas voces, quæ se in his circumstantiis prolata non possunt significare, nisi obiectum falsum. Parum enim refert ad impediendum commercium hominum, quod voces proferantur cum hac intentione, vel illa; cum audientes solum percipiant voces, & earum externam significationem, nec illam aliam intentionem possint, nisi ex ipsis vocibus externis colligere, inquit Card. Lugo sup. num. 66. Cui tamen magis placet, quod illud non appelletur propriè & formaliter mendacium; sed solum materialiter, quæ est quæstio de nomine; sufficit ad veritatem nostræ Conclusionis, quod sit mendacium materialiter, sive per carum oppositum veritati.

Sed enim, dicit aliquis; nemo tenetur exprimere totam suam mentem; ergo talis locutio nequidem erit mendacium materialiter. Resp. Antecedens verum esse, quando exprimendo partem mentis non iur contra mentem; v. g. aliquis concepit Petrum esse bonum, & aliquid potest desistere, quando dixit: Petrus est bonus: si autem vellet dicere: Deus non est Angelus, non potest datā operā dicere: Deus non est, sed tenetur adungere, Angelus, aut saltem significare aliquo modo, quod volebat aliquid aliud subnectere. Ratio est; quia aliās propositio esset falsa: unusquisque autem obligatur, ut dictum est, non proferre orationem falsam. Dices: talis intendit dicere verum. Resp. Intentionem ad veritatem nihil facere, quando scit id, quod externè proferitur, secundum se est falsum: atque adeo, si quis diceret: Homo est lapsus, sciens significationem communem istorum verborum, quāvis vellet significare, quod homo sit animal, quod est verum; tamen reverā mentiretur, quia oratio illa externa significat falsum. Idem est, dum quis dicit, se aliquid posse scire, subintelligendo, ut mihi dicat, Vocabulum quippe illud, Nescire, non significat ignorantiam ad talem, vel talem finem; sed ignorantiam simpliciter; aliās enim, quando vellem significare, me aliquid simpliciter nescire, deberem ulterius addere, non scio per ullam scientiam, nec per divinam, nec per humanam, &c. alias limitationes multas, quod absurdissimum esset. Iam autem loquens restrictè modo præ-